

גליון תתקעה • ערש"ק פרשת חוקת

• שנת העשרים •

לקראת שובת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

פֶּשֶׁר הַעֵיֶסוֹק בְּצוּרָתוֹ וְצַבְעוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ

גֹּף הַצִּדִּיק נִשְׁאָר בְּטִהְרָתוֹ!

בְּהַא דְּלֹא יִהְיֶה אֲכֹזֵר מִלְּמַחֲוָלָה

שְׁבִיעוֹת רִצּוֹן עֲלֻלָה לְהוֹרִידִים!

קובץ זה יוצא לאור לעילוי נשמת

ה"ה הרב החסיד ר' מאיר ב"ר שמחה יצחק ע"ה זאיאניץ
ס. פאולו ברזיל

ולזכות בניו הני לומדי ותמכי אוריינתא, דודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה והרב החסיד ר' יוסף מנשה
וכל בני משפחתם שיחיו

יהי רצון שיתברכו בכל מי"י דמיטב מנפש ועד בשד,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

פתיחה

בעזה"ת.

הננו מתכבדים להגיש לפניכם את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון תתקע"ח) הכולל לפרשת חוקת, ובו אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ ז"צ.

◇ ◇ ◇

במדור "מקרא אני דורש", יתבאר ההפרש בין טענת בני ישראל על המן בפרשתנו ובפרשת בהעלותך, ויבואר מדוע פנעה רש"י את רמזו של משה רבנו בפרשת דברים "תופל ולבן" דווקא על המאורע שבפרשתנו.

המדור "יינה של תורה" עוסק בגדר ה"חוקה" שבמצוות פרה אדומה, מלשון חוק ללא טעם, ומלשון חקיקה באבן, ויבואר כיצד עניין "החוקה" הוא "חוקת התורה" כולה, ויסוד איתן בקיום מצוות התורה כולן כראוי.

במדור "חידושי סוגיות" יבאר ג' גדרים במחילה, יש המוחל על ההיזק ורק ע"מ שלא ייענש המזיק, יש המוחל לא רק כדי שלא ייענש אלא שאינו שומר טינא בליבו, ויש המרבה יותר ומתפייס לגמרי מכל וכל עד שהנמחל נעשה חביב אצלו כקודם שהזיקו, וע"פ ג' חילוקים אלו יבאר חילוקי לשונות הרמב"ם בענין זה בהלי' דעות, בהלי' תשובה ובהלי' חובל ומזיק, וכן דברי רש"י בפרשתנו גבי הא דלא יהי' אכזרי למחול.

בברכת שבתא טבא
מכון אור החסידות

וזאת למודעי, שברוך כלל לא הובאו הביאורים כאופן שהופיעו במקורם, אלא עובדו מחדש ונערכו ע"י חברי המערכת, ולפעמים הושמט ויבוי השק"ט והמקורות שהופיעו במקורם, ויש להיפך, אשר במקור הדברים מופיעים בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יכין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בחבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמינות הדברים.

תוכן ענינים

מקרא אני דורש ב
"שתפלו על המן שהוא לבן"

למה לא מייחס רש"י את "הופל ולבן" לקברות התאוה? / מה בין "נפשנו יבשה" ל"נפשנו קצה בלחם הקלוקל" / צבע המן - כדי לשמור על כבודם של ישראל / מן לבן - להדגיש היותו "לחם מן השמים"

(ע"פ לקוטי שו"ת ח"ט עמ' 15 ואילך, חיד עמ' 1 ואילך)

פנינים ה
שתי סיבות למלחמת עמלק

(ע"פ לקוטי שו"ת ח"ה עמ' 82 ואילך)

מהי הקושיא "וכי נחש ממית" - הרי זה טבעו? (ע"פ לקוטי שו"ת ח"ג עמ' 28 ואילך)

יינה של תורה ו
"חוקה" - בכל המצוות כולן

איך יתכן שפרה אדומה היא "חוקת התורה" כולה? / מהו ההפרש בין "עדות", "חוקים" ו"משפטים"? / קיום ה"משפטים" - מצד הבנת השכל או כגזירת המלך? / אלו מצוות דומות לכתיבה ואלו דומות לחקיקה באבן טובה? - מהות המצוות ד"חוקים", והאופן הנרצה בקיום המצוות בכלל

(ע"פ לקוטי שו"ת ח"ה עמ' 123 ואילך)

פנינים ט
הצורך בקשר עם הדורות הקודמים והדורות הבאים

(ע"פ ספר השו"ת השב"ס ח"א עמ' 342 ואילך)

מדוע צדיקים אינם מטמאים? (ע"פ לקוטי שו"ת ח"ה עמ' 233 ואילך)

חידושי סוגיות י
בהא דלא יהא אכזרי למחול

יביא קשיית הלח"מ ועוד דיוקים כמה ששינה הרמב"ם בדיון מחילה בכ"מ / יתכן ע"פ פרש"י פרשתנו דכמה גדרים יש במחילה ובכל מקום הדגיש הרמב"ם ע"פ המתאים לשם

(ע"פ לקוטי שו"ת ח"ה עמ' 138 ואילך)

תורת חיים יג
להזהר משכיעות רצון יתירה

דרכי החסידות יד
בר מצוה חסידית

שיחות קודש טז
להתעניין במצב הפרנסה של הזולת

צוות העריכה וההגהה:

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב מאיר יעקב זילברשטרום,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטנוב, הרב מנחם טייטלבוים,
הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

מכון 'אור החסידות', סניף ארץ הקודש ת.ד. 2033 כפר חב"ד,
Or Hachasidus - Head Office, 1469 President st. • 6084000
#BSMT, Brooklyn, NY 11213 - United States (718) 534 8673

לחצונית והארות:

טל' מערכת: *5717 orhachasidut@gmail.com

מקרא אני הדרש

ביאורים בפשוטו של מקרא

"שתפלו על המן שהוא לבן"

למה לא מייחס רש"י את "תופל ולבן" ל"קברות התאוה"? / מה בין "נפשנו יבשה" ל"נפשנו קצה בלחם הקלוקל" / צבע המן – כדי לשמור על כבודם של ישראל / מן לבן – להדגיש היותו "לחם מן השמים"

בפרשתנו (כא, 1): "וידבר העם... למה העליתנו ממצרים למות במדבר, כי אין לחם ואין מים, ונפשנו קצה בלחם הקלוקל". ומפרש רש"י: "פ' שהמן נבלע באיברים קראוהו קלוקל". אמרו: עתיד המן הזה שיתפח במעינו - כלום יש ילוד אשה שמכנים ואינו מוציא".

ובתחילת ספר דברים מצינו רמז לכך שהוכיח משה את ישראל על דבריהם אלו שאמרו בענין המן, ונרמזה תוכחה זו בתיבות "תופל ולבן":

על הכתוב שם "אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן, במדבר, בערבה, מול סוף, בין פארן ובין תופל ולבן, וחצרות ודי זהב", מפרש רש"י, שכל אלו השמות הם מקומות "שהכעיסו לפני המקום בהן" – כגון: "מול סוף" קאי על מה שאמרו על ים סוף: "המבלי אין קברים במצרים". וכן על זה הדרך. יוצאים מן הכלל הם "תופל ולבן" שלשיטת רש"י אינם שם מקום, אלא: "אמר רבי יוחנן, חזרנו על כל המקרא, ולא מצינו מקום ששמו תופל ולבן. אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן, שהוא לבן, שאמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל".

ולפום ריהטא יש לתמוה על פירושו זה של רש"י שתיבות "תופל ולבן" קאי על המאורע בפרשתנו, "שתפלו על המן, שהוא לבן". דמהיכי תיתי בפרשתנו שצבעו של המן לבן היה? ! ובאמת מצינו, מאורע קודם בו התאונו בני ישראל על המן – ב"קברות התאוה", שאמרו אז "מי יאכילנו בשר" (בהעלותך יא, ד), וטענו ש"נפשנו יבשה אין כל, בלתי אל המן עינינו" (יא, ו), כלומר: שמאסו באכילת המן (וכפרש"י שם: "מן בבוקר, מן בערב").

ולכאורה, עדיף ה' לייחס את התיבות "תופל ולבן" (שבפרשת דברים) למאורע "קברות התאוה" (שבפ' בהעלותך, ולא למאורע שבפרשתנו), ששם כן עוסק בצורתו וצבעו של המן: "והמן כזרע גד הוא ועינו כעין הבדולח" (יא, ז). וכפי שמפרש רש"י שם, שהעיסוק בצורתו וצבעו של המן, בא כתשובה לטענת בני ישראל: "ישראל אומרים בלתי אל המן עינינו –

והקב"ה הכתיב בתורה 'והמן כזרע גד וגו'". כלומר: ראו באי עולם על מה מתלוננים בני, והמן כך וכך הוא חשוב". ואם כן, התיבות "תופל ולבן" הולמות יותר את מאורע "קברות התאוה" מאשר את המאורע בפרשתנו, בו לא נזכר כלל מראהו של המן (אלא רק זה שבני ישראל קראו אותו בשם "לחם הקלוקל", ותו לא).

[בכמה ממפרשי רש"י נראה שאכן כוונת רש"י באומרו "הדברים שתפלו על המן שהוא לבן", היא (גם) למאורע הנ"ל שהי' ב"קברות התאוה" (ראה גור אריה. משכיל לדוד. ועוד). אולם רש"י מעתיק להדיא את הפסוק בפרשתנו - "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" - ולא הזכיר כלל את המאורע שבפר' בהעלותך].

ב. ונ"ל, שיש הבדל עיקרי - בדרך הפשט - בין המאורע שבפר' בהעלותך להמאורע שבפרשתנו:

בפר' בהעלותך היתה טענת בני ישראל שאין הם מסתפקים בהמן, ורוצים תוספת של אכילת בשר וכו'. וזהו שאמרו "נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו", שמאסו במצב זה בו הם אוכלים את המן לבדו.

[בגמרא פירשו פסוק זה (יומא עה, ב): "ועתה נפשנו יבשה אין כל - אמרו: עתיד מן זה שיתפת במעיהם ויהרגם, כלום יש ילוד אשה שמכניס ואינו מוציא". אמנם רש"י לא הביא לדרשה זו בפירושו עה"ת שם, ופשט הכתוב אין משמעו כן].

אמנם בפרשתנו נתחדש שדיברו ישראל כנגד עצם החפצא של המן, ואמרו שהוא "לחם הקלוקל" - משום שהוא נבלע באיברים ואינו מביא להוצאת פסולת כשאר המאכלים.

ולכן לומד רש"י, שהתיבות "תופל ולבן" - "שתפלו על המן שהוא לבן", מתאימות דוקא להמאורע בפרשתנו שבו דיברו בני ישראל באופן בלתי רצוי על המן עצמו ("שתפלו על המן"), ולא להמאורע בפר' בהעלותך ששם נזכר ענין המן רק כדי לומר שאין הם מסתפקים בו לבדו (ורוצים מאכלים נוספים). וק"ל.

ג. אך מעתה צ"ב בעצם הענין: מדוע נרמז המאורע שבפרשתנו בהתיבות "תופל ולבן" דוקא? וכי מה שייכת הטענה "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" לצבעו של המן?

וי"ל בפשטות, שאכן אין שייכות מיוחדת בין הדברים - והיא הנותנת (בהבא לקמן - ראה גם משנת במדור זה לש"פ דברים תשע"ג):

רש"י מפרש שם (כנ"ל) שהכתוב מונה כמה מקומות שבהם הכעיסו לפני המקום, אך לא הזכיר את החטאים עצמם אלא רק את המקומות שבהם היו (כגון: לא נאמר במפורש מה דיברו בים סוף אלא רק "מול סוף") - כי כיוון משה להזכירם "ברמז, מפני כבודו של ישראל".

ומעתה י"ל, שגם בנדו"ד כשבא משה להוכיחם על מה שדיברו בענין המן, לא אמר בפירוש את תוכן תלונתם - "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל" - אלא בדרך של רמז בעלמא, ובכוונה הזכיר פרט צדדי שאינו נוגע לעצם הענין (זה שהמן הי' "לבן") כדי לשמור על "כבודו של ישראל".

לקראת שבת

ובזה יומתק גם מה שמבואר מתוך דברי רש"י ש"תופל ולבן" הוא רק רמז על המאורע, אבל לא שכן הוא שם המקום; ולכאורה, מדוע באמת לא נפרש שזה הי' שם המקום [וראה רשב"ם, ראב"ע וחזקוני שם שכן פירשן], והיינו, שקראו למקום "תופל ולבן" על שם המאורע "שתפלו על המן" (כמו בכמה מקומות בתורה שנקראו על שם הפעולות שנעשו בהם (ראה נח יא, ט. וירא כא, לא. ויחי נ, יא. בשלח יז, ז. שלח יג, כד. ובכ"מ)), ואז יתאים הדבר לתוכן הכתוב שם המונה מקומות שבהם "הכעיסו לפני המקום"!

אלא, שאם הי' המקום נקרא על שם המאורע, בוודאי לא היו קוראים לו בשם "תופל ולבן", המורה על פרט צדדי שאינו שייך לעצם הענין, כי אם בשם תוכני המבטא את המאורע עצמו; ולכן עכצ"ל שאינו שם מקום, אלא רק רמז בעלמא, וכנ"ל.

[כלומר: כאשר קוראים למקום על שם פעולה מסויימת שהיתה בו - צריך שיהי' ניכר בהשם מענין הפעולה, או הדבר שבו נעשה הפעולה, או עכ"פ הדבר שהוא סיבת הפעולה שהיתה במקום זה; אבל בנידון ד"תופל ולבן" הרי זה שהמן צבעו "לבן" הוא ענין צדדי, ולא מסתבר שיקראו המקום על שם פרט צדדי זה.

ובתיבת "תופל" עצמה (שפירושה ש"תפלו") בלא תיבת "ולבן" - אין מרומז שום חטא מיוחד, כי כ"ף החטאים של בני ישראל במדבר היו זה ש"תפלו" על איזה ענין].

מהי הקושיא "וכי נחש ממית" – הרי זה טבעו?

עשה לך שרף גו' והיה כל הנשוק וראה אתו וחי ואמרו רבותינו, וכי נחש ממית או מחי, אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים, ואם לאו היו נמוקים (כא. ח. רש"י)

צריך ביאור בכונת הקושיא "וכי נחש ממית", והלא טבע הנחש הוא להמית, כמ"ש "ואיבה אשית גו' ואתה תשופנו עקב" (בראשית ג, טו).

וי"ל שלכן הקדים רש"י "אמרו רבותינו", כדי לרמוז שקושייתו היא על יסוד מה שדרשו רבותינו, שאמרו ש"אין חי' שולטת באדם עד שנדמה לו כבהמה" (שבת קטא, ב), וכיון שכבר חזרו ישראל בתשובה ואמרו "חטאנו כי דברנו בה' ובך" ונמחל להם חטאם (ראה פרש"י לעיל ז) – איך אפשר שהמשיכו הנחשים להרוג בהם, עד שהוצרכו להביט אל נחש הנחושת כדי לחיות?

וע"ז מתרץ רש"י "אלא בזמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו מתרפאים":

אף שכבר ביקשו ישראל מחילה ונמחל להם חטאם, מ"מ, בבקשת מחילה על עון זה בפרט לא די, אלא כדי שהנחש לא ימית צריך גם שיסתכלו ישראל כלפי מעלה וישעבדו לבם לאביהם שבשמים. ורק לאחר שהסתכלו כלפי מעלה ושעבדו לבם לאביהם שבשמים לגמרי – היו מתרפאים."

שתי סיבות למלחמת עמלק

וישמע הקנעני מלך ערד ישב הנגב כי בא ישראל דרך הארצות וילחם בישראל וישמע הקנעני – שמע שמת אהרן וכי, ועמלק מעולם רצועת מרדות לישראל, מזמן בכל עת לפורענות (כא. א. רש"י) יש לעיין בלשון רש"י על עמלק "מעולם רצועת מרדות לישראל, מזמן בכל עת לפורענות", דלכאורה נראה ככפל לשון.

ויש לבאר בכונתו שבא לומר שמצינו בעמלק ב' ענינים: א. "מעולם רצועת מרדות כו" היינו סתם שנאה לישראל, שהיא "מעולם". ב. "מזמן בכל עת לפורענות", היינו שמזמן בכל עת לנצל כל "עת לפורענות" לישראל לפגוע בהם.

וכמו שמצינו שני ענינים אלו במלחמתם בפעם הא': א. "בא . . להזדווג לישראל קודם לכל האומות" (רש"י בשלח יז, יד), שזה מורה על גודל שנאתו לישראל יותר מכל האומות. ב. ה' אז זמן לפורענות, כמו שפרש"י (בשלח שם, ח) שמלחמת עמלק באה לאחר "ריב בני ישראל . . נסותם את ה' לאמר היש ה' בקרבנו" (בשלח שם, ז).

וכן הוא בנדו"ד, שזה שעמלק בא אז להלחם עם ישראל (במות אהרן) הוא מפני שתי סיבות: א. סתם שנאה לישראל, אלא שכל זמן שהיו ישראל מוגנים בעננים לא היתה אפשרות להלחם בהם, משא"כ עתה שנסתלקו ענני הכבוד. ב. מיתת אהרן היתה עת פורענות לישראל, כמו שפרש"י "שמפני שנתחברו כאן להתקרב לעשו הרשע נפרצו מעשיהם וחטרו הצדיק הזה" (רש"י פרשתנו כ, כג).

וזוהו ההמשך בפרש"י, שזה שעמלק בא להלחם עתה בישראל הוא מפני שתי הסיבות – הן שנאתו גורמת לו להלחם בישראל בכל הזדמנות, "מעולם רצועת מרדות לישראל", והן מפני שהוא "מזמן בכל עת לפורענות", היינו שמזמן הוא לנצל כל "עת לפורענות" לישראל, כשהם ראויים לפורענות מצד מעשיהם, כדי לפגוע בהם.

ינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך ההסידות

"חוקה" – בכל המצוות כולן

איך יתכן שפרה אדומה היא "חוקת התורה" כולה? / מהו ההפרש בין "עדות", "חוקים" ו"משפטים"? / קיום ה"משפטים" – מצד הבנת השכל או כגזירת המלך? / אלו מצוות דומות לכתיבה ואלו דומות לחקיקה באבן טובה? – מחות המצוות ד"חוקים", והאופן הנרצה בקיום המצוות בכלל

אודות מצוות פרה אדומה נאמר בריש פרשתנו "זאת חוקת התורה". "חוקה" היא סוג מצווה שאין בה טעם מובן לאדם, ועל כן היא נקראת בשם חוקה – "גזירה היא מלפני, אין לך רשות להרהר אחרי" (רש"י ריש פרשתנו. וראה לקמן).

והנה, מן הלשון "זאת חוקת התורה" משמע, שזו החוקה היחידה בתורה. ואף שישנם חוקים נוספים, כמו "אכילת חזיר ולבישת שעטנז" (רש"י תולדות כו, ה), מכל מקום נחשבת פרה אדומה דווקא לחוקה שאין בה טעם והבנה כלל. וכפי שאמר שלמה החכם מכל האדם "על כל אלה [המצוות] עמדתי, ופרשה של פרה אדומה חקתי ושאלתי ופשפשתי, אמרתי אחכמה, והיא רחוקה ממני" (במדבר רבה פ"ט, ג).

והנה, בסה"ק (לקוטי תורה ריש פרשתנו, וראה ג"כ אוה"ח כאן) נתבאר שמשמעות "זאת חוקת התורה", היא שמצוות פרה אדומה היא כללות התורה כולה, והיינו ש"זאת" – פרה אדומה, היא "חוקת התורה" – כללות התורה.

ונמצאו כאן שני קצוות: מחד, פרה אדומה היא נבדלת ומיוחדת משאר מצוות התורה, ואפילו משאר החוקים שבתורה, ועל כן נקראת דווקא היא בשם "חוקת התורה" – שהיא במיוחד חוקה בלא טעם ודעת, ומצד השני דווקא "חוקה" זו כוללת את כל מצוות התורה כולן, גם את המצוות שיש להן טעם.

ולכאורה הרי זה תרתי דסתרי: מכיוון שמצווה זו מתייחדת בכך שאין בה הבנה כלל, כיצד יכולה היא לכלול בתוכה את שאר המצוות שיש בהן הבנה והשגה?

ויש לבאר היטב משמעות עניין החוקים בעבודת ה', והמיוחד במצוות פרה אדומה, ואזי יתברר איך דווקא החוקה של פרה אדומה קשורה לעבודת קיום המצוות כולן.

לקיים גם את ה"משפטים" כמו מצוות פרה אדומה

שלושה סוגים יש במצוות שציווה הבורא ית"ש (ראה רמב"ן דברים ו, כ):

"משפטים" – הן המצוות המובנות בשכל, ועד שהאדם מעצמו הי' יכול להשיג את נחיצותן, גם אילו לא נצטוונו עליהן.

"עדות" – הן המצוות שניתנו לזכר מאורע מסוים כיציאת מצרים ובריאת העולם. ואמנם לא הי' האדם מעצמו קובען, אך מאחר שניתנו הוא מבין ומסכים להן.

"חוקים" – הן המצוות שלמעלה מטעם ודעת, ומקיימים אותן משום גזירת המלך בלבד.

והנה, יסוד מוסד בסה"ק (ראה ספר המאמרים קונטרסים ח"א עמ' קפ, א ואילך. ועוד) שגם את המצוות של סוגי ה"משפטים" וה"עדות" יש לקיים אך ורק משום שכן גזר וציווה השי"ת, ולא מצד הסכמת השכל. הן אמת שיש למצוות אלו טעם והגיון, אך אין זאת שצריך לקיימן מפני ההגיון, אלא יש לקיימן בקבלת עול מלכות שמים.

ומעתה יתיישב מה שנאמר "זאת חוקת התורה", שמצוות פרה אדומה כוללת את המצוות כולן, כי באמת יסוד קיום כל המצוות כולן הוא עניין החוקה וקבלת עול. וכשם שקיום מצוות הפרה נעשה בהכרח מתוך קבלת עול פשוטה, שהרי אין בה טעם כלל, גם קיום כל המצוות כולן צריך להיעשות בקבלת עול, אף על פי שיש בהן טעם וביאור שכלי.

אלא שיסוד זה מעורר תמיהה גדולה: חלוקת המצוות לעדות חוקים ומשפטים היא חלוקה על פי התורה, והתורה גופא מבארת את טעמי חלק מהמצוות, ואף מכנה אותן בשמות "עדות" ו"משפטים", ומובן שרצונו ית' הוא שיהיו גם מצוות מסוג עדות ומשפטים, שיש להן טעם והשגה. ואם כן, היאך אפשר לומר שצריך לקיים את המצוות כולן כ"חוקים" בלא טעם?

והמענה לתמיהה זו הוא, שאכן יש לקיים מצוות אלו גם מצד הטעם וההבנה, אך זה גופא שהוא מבין ומשיג ומקיים את מה שהבין – הוא משום גזירת וציווי ה' שנתן בתורתו מצוות של "עדות" ו"משפטים", וציוונו לחקור בטעמיהן ובסברותיהן ולקיימן גם מחמת טעמים אלו.

אין זאת שהאדם מחשיב את שכלו והגיונו ומקיים את המצוות מחמת שכך הבין והשיג; אלא קיום המצוות נובע אצלו אך ורק מפני ציווי ה', ונוסף על כך הוא מקיים את רצונו ית' להבין חלק מן המצוות ולקיימן גם מצד הטעם. ונמצא שאת כל המצוות כולן, גם את העדות והמשפטים, מקיים האדם מצד רצון השי"ת וציוויו, כבמצוות פרה אדומה.

גזירה מלפני הקב"ה שיהיו מצוות שכליות

ההשוואה בין מצוות פרה אדומה לשאר המצוות כולן, אינה רק בדרך הקיום שלהן – שיש לקיים כולן מתוך קבלת עול, אלא היא השוואה גם בעצם מהותן של המצוות:

יכול האדם לטעות ולחשוב שהמצוות מסוג ה"חוקים" הן בדרגה גבוהה ועליונה מאוד, ועל כן אינן מתלבשות בהבנה והשגה, כיון שהן מרוממות ונעלות מהבנה. אבל המצוות מסוג

"משפטים" ו"עדות" הן מצוות "נמוכות" יותר, ששייכות להתלבש בשכל, ועל כן יש להן טעם.

ועל זאת מדגיש הכתוב – "זאת חוקת התורה": כל המצוות כולן הן "חוקה" של השי"ת והן ביטוי רצונו ית' שלמעלה מעלה מהתלבשות בשכל והשגה.

אלא שמכל מקום עלה ברצונו ית', שחלק מן המצוות יתלבשו בשכל והשגה, עם היות שהן באמת למעלה מן השכל, ואלו הן המצוות מסוג "עדות" ו"משפטים". ועצם מה שמצוות אלו מתלבשות בשכל, הרי זה עצמו "חוקה" ו"גזירה היא מלפני", כי באמת הן למעלה מן השכל וההבנה לגמרי [וזהו פירוש "זאת חוקת התורה", שגם ה"תורה" – השכל וההבנה שבמצוות, הוא גופא "חוקה"].

ומעתה מובן ביתר שאת שיש לקיים גם את ה"משפטים" וה"עדות" אך ורק משום ציווי ה'. ואמנם יש להבין את הטעם וההשגה שבהם, אך הבנה זו גופא היא משום שזהו רצון ה', שציווה להשיג ולהבין את אותם הטעמים ש"הלביש" בהם את המצוות בתוה"ק.

חקיקה באבן טובה שאינה מעלימה על זיו ויופי האבן

מעלת קיום המצוות באופן של "חוקת התורה", למעלה מהבנה והשגה, תובן על פי משמעות עניין "חוקה" בלשון הקודש:

"חוקה" היא מלשון "חקיקה" (ראה לקוטי תורה ריש פרשתנו). חקיקה היא אופן כתיבה הנעלה יותר מכתיבה בדיו על קלף: כאשר כותבים בדיו על קלף, אין הדיו הופך לחלק מן הקלף עצמו, והוא מסתיר עליו. ואילו בחקיקה באבן טובה הופכות האותיות לחלק ממהות ומציאות האבן, ואינן מסתירות עליו.

וכן הוא ההפרש בין המצוות של "משפטים" ו"עדות" לבין המצוות מסוג ה"חוקים":

רצונו האמיתי והטבעי של כל יהודי הוא לקיים את רצון השי"ת. ולא משום שהוא מבין שיש תועלת בדבר או משום שכן מחייבים אותו או מאיימים עליו, אלא נפשו חפצה באמת לקיים את כל ציווי הבורא ית"ש (ראה רמב"ם הל' גרושין ספ"ב).

והנה, כאשר מקיים האדם את המצווה מפני הטעם והמעלה השכלית שבה, הרי זה בבחינת "אותיות הכתיבה" – כי ההבנה של טעם המצווה מסתירה על הרצון הפשוט שלו לקיים את רצון השי"ת, כהעלם הדיו על הקלף. ותמורת שתהי' נרגשת קבלת העול הפשוטה, יש העלם והסתר של הבנת השכל.

אמנם, כאשר מקיים את מצוות פרה אדומה שלמעלה לגמרי מהשגה – אין במצווה זו שום דבר המסתיר על הקבלת עול הפשוטה שבנפש היהודי, כאותיות החקיקה שאינן מסתירות על האבן הטובה, והרי הוא מקיים את המצווה בגלוי אך ורק משום שכן ציווהו הבורא.

ודרך עבודה זו של "חקיקה" צריכה להיות בכל המצוות כולן, כפי שנתבאר, שמקיימן אך ורק משום שכן ציווה הבורא ית"ש, ולא משום ההבנה השכלית שבהן. ואמנם הוא מבין ומשיג את טעם המצווה שציווהו הבורא להשיג, אך השגה זו גופא היא משום גזירת הבורא שהלביש מצווה זו בלבוש של טעם והבנה וציווהו להשיגו.

מדוע צדיקים אינם מטמאים?

הנני במת לכל נפש אדם
וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים (יט, יא)

בנוגע לקברי צדיקים אמרו חז"ל "צדיקים אינם מטמאים" (ראה מדרש משלי פ"ט, ב. תוד"ה מהו ב"מ קיד, ב. רמב"ן ריש פרשתנו, ועוד). ויש לומר בביאור הטעם לזה:

ענינה של טומאת מת הוא, שכאשר הנשמה - שהיא "חלק אלוקה ממעל ממש" (תניא רפ"ב) - מסתלקת מן הגוף, מתבטל הקשר בין הגוף ובין כח הנשמה האלקי שה' בו, וממילא הרי הוא טמא.

אבל כ"ז באדם רגיל, אשר בהיות נשמתו בגופו היו חיי הגוף וחיי הנפש דברים נפרדים - חיי הגוף הם אכילה ושתי וכיו"ב, וחיי הנשמה הם לימוד התורה וקיום המצוות. ולכן הגוף, בלי הנשמה שבתוכו, הוא דבר שאין בו קשר לאלקות, ולכן טמא הוא.

משא"כ בצדיקים, הרי "חיי הצדיק אינם חיים בשרים כי אם חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה" (אגה"ק סי' כז), היינו שגם חיי הגוף של הצדיק אינם חיים גשמיים של אכילה ושתי וכיו"ב, כי אם חיים רוחניים הקשורים עם הנשמה האלקית שבו. ונמצא שגדלה מעלת הצדיק לא רק בעבודת נשמתו, אלא גם גופו קדוש הוא, כי אינו נחשב לדבר נפרד מן הנשמה, אלא הגוף והנשמה - דבר אחד הם.

וכיון שהנשמה היא נצחית, הרי גם פעולתה על הגוף נצחית היא, ולכן נשאתה היא גם לאחר שנסתלקה הנשמה מן הגוף, וגם אז נשאר גוף הצדיק קשור ודבוק באלקות. ולכן "צדיקים אינם מטמאים", מאחר שגופם נשאר דבוק בחיי החיים הקדוש והטהור ב"ה, ולכן הוא נשאר בטהרתו.

הצורך בקשר עם הדורות הקודמים והדורות הבאים

וְהָיְתָה לְעֵדָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת וְשְׁלִישָׁה חֳלָקִים הָיוּ חֳלָקִין אֶת כָּל אִפְרָה כִּי, וְהָיְתָה בְּחֵיל ה' מִיֹּכֵן מִצְנֵעַ, שְׁנָאֲמַר וְהָיְתָה לְעֵדָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת, מִלְּמַד שְׁבִנְיָנֵינוּ כְּמִנֵּה, וְכֵן הָיוּ מִצְנֵעִין מֵאֲפֵר כָּל פֶּרֶה וּפְרָה שְׁשׁוּרְפִין בְּחֵיל (יט, ט. רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג)

לכשנדייק נמצא, שדין הצנעת אפר הפרה "למשמרת" כולל שני צדדים: א. אפר כל פרה ופרה הי' נשאר "למשמרת" לכל הדורות הבאים, עד "הפרה העשירית שיעשה מלך המשיח" (רמב"ם שם). ב. אפר כל פרה הי' קשור לכל הפרות שנעשו בדורות הקודמים, עד הפרה הראשונה שעשה משה, וכמפורש במשנה (פרה רפ"ג) ש"היו מזין עליו (על הכהן השורף את הפרה) כל ז' הימים מכל חטאות שהיו שם".

ועל פי המבואר בלקוטי תורה (ריש פרשתנו) ש"מצות פרה אדומה הוא כללות התורה" - יש לומר, שבשני צדדים אלו נרמזת הוראה כללית בכללות עבודת האדם לקונו:

א. אין לאדם להסתפק בזה שהוא לבדו עוסק בעבודתו כראוי, אלא עבודתו צריכה

להיות "למשמרת" לדורות הבאים, היינו באופן ובכוונה שתהי' ממנה פעולה לדורות,

ע"י שמעמיד דורות ישרים מבורכים, ומבטיח ע"י עבודתו שהדורות הבאים ימשיכו ללכת בדרכי התורה ומצוות".

ב. בעבודת האדם לקונו צריך שיהי' מורגש שהעבודה היא בהמשך לדורות הקודמים, דור אחר דור, שהרי עבודתו היא תוצאה מהחינוך שקיבל מדורות שקדמוהו, שהם הכשירו וסללו את הדרך שגם הוא יוכל לעבוד עבודתו, וממילא היא נמשכת אחריהם ומצטרפת עמהם.

הידושי סוגיות

עיון ופירוש בסוגיות הפרשה

בהא דלא יהא אכזרי מלמחול

יביא קישית הלח"מ ועוד דיוקים כמה ששינה הרמב"ם בדין מחילה בכ"מ / יתרין ע"פ פרש"י
פרשתנו דכמה גדרים יש במחילה ובכל מקום הרגיש הרמב"ם ע"פ המתאים לשם

דמיירי בכל גווי דחיוב תשלומין, עיי"ש
ואכ"מ, וכן נקט בשו"ת שתי הלחם ס"ט
ובקובץ על הרמב"ם הל' תשובה כאן).

ויובן בהקדים דבהל' חו"מ פירט כיצד
ואימתי ימחול, "כיון שביקש ממנו החובל
ונתחנן לו פעם ראשונה ושני' וידע שהוא
שב מחטאו וניחם על רעתו ימחול לו",
ובהל' תשובה לא טרח להביא תנאים אלו
גבי המוחל, שימחול אחר בקשה ב"פ כו'
(אף שבהלכה שלפנ"ז כתב מעין זה היכא
דמיירי בהנמחה, המזיק, שיבקש פעם ב'
וג' כו', ואכ"מ), והביא פרטים אחרים בדין
המוחל, "יהא נוח לרצות וקשה לכעוס
ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול, מוחל
בלב שלם ובנפש חפצה, ואפילו הצר לו
וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור, וזהו
דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון כו'". ועוד
דבהל' תשובה סיים "אסור לאדם להיות
אכזרי ולא יתפייס", ובהל' חו"מ "ולא
ימחה (לו)", ובהל' דעות שתק מלהוסיף זה.

וי"ל בהקדם פרש"י בפרשתנו גבי נחש
הנחושת ותפילת משה על העם "מכאן למי

תנן בב"ק צב. גבי החובל בחבירו
שמחוייב בה' תשלומין "אע"פ שהוא נותן
לו אין נמחל לו (מן הצער של הבושת
שבנישו, טור חו"מ סי' תכב ע"פ ברייתא
בסוגיין) עד שיבקש ממנו שנאמר (בדברי
ה' לאבימלך על שלקח את שרה כו') ועתה
השב אשת וגו', ומנין שאם לא מחל לו
שהוא אכזרי (וי"ג "ומנין שלא יהא המוחל
אכזרי") שנאמר (שם) ויתפלל אברהם אל
האלקים וירפא אלקים את אבימלך וגו'".

והביא הרמב"ם בהל' חובל ומזיק (ה),
י' "ואסור לנחבל להיות אכזרי ולא ימחול
(בכמה כת"י: לו) אין זו דרך זרע ישראל
אלא כיון שביקש ממנו החובל ונתחנן לו
פעם ראשונה ושני' וידע שהוא שב מחטאו
וניחם על רעתו ימחול לו וכל הממחה למחול
הרי הוא משוכח ורוח חכמים נוחה הימנו".
וכפל תוכן הדבר גם בהל' תשובה (ב, י'
ובהל' דעות (ו, ו), ובלח"מ נתקשה דבהל'
תשובה כ' דעל המזיק חובה מלבד התשלום
לבקש מחילה, ובהל' חו"מ לא נתפרש זה
(והלח"מ רצה לחלק בזה בין גזול למזיק,
אבל מל' הרמב"ם בהל' תשובה משמע יותר

ומסייע להמזיק, דדווקא בפרשתנו מצינו יתורא בכתוב שלא נאמר סתם שהתפלל משה, אלא נוסף הל' "בעד העם", והכוונה להשתדלות בטובת החוטאים עצמם, ולא רק תפילה להסרת העונש כבאבימלך שהתפלל אברהם לרפואתו בלבד.

וזהו שדייק רש"י "שלא יהא אכזרי מלמחול", פי' דלא זו בלבד שאסור הגברא המוחל להיות "אכזרי" פתם (כסתימת ל' הש"ס) היינו להתיר חבירו להיענש (דחיוב זה ילפינן בש"ס מאברהם), אלא אף חידוש גבי החפצא דהמחילה היאך צ"ל, שלא תהי' אכזריות בהמחילה, היינו דצריך שתהא בדרך שהיא היפך הגמור ונקי' לגמרי מן האכזריות, מחילה בדרך התחפדות - דמי שמוחל רק כדרך הא' הנ"ל היא מחילה שיש בה שמץ אכזריות, דעדיין טינא וקפידא בליבו, ודוקא המוחל בלב שלם טהורה מחילתו מרוב אכזריות.

ובזה יש ליישב לשונות הרמב"ם, דבהל' חו"מ מיירי רק בגדרי מחילה השייכים לענין החבלה וההיזק, היינו מחילה המכפרת על ההיזק והעבירה עצמה, שע"י שימחל לו ינצל הלה מן העונש. ובהל' תשובה מיירי בגדרי מחילה המסתעפים מענין תשובת החוטא על להבא (היינו דאינו רק כפרה למעשה ההיזק המסוים, אלא מחילה המסייעת לתשובת הנמחל להיות תשובה שלימה), דאף זה ייפעל ע"י המחילה, שבמה שימחל לו הניזק ימחה עונו לגמרי ויוכל לשוב בתשובה המביאתו להיות רצוי כקודם החטא. ובהל' דעות מיירי במידות בני אדם, היינו בגדרי המחילה המסתעפים לענין מידת האדם המוחל, עיי"ש שפתח בהא ד"כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתוק בו" אלא מצוה עליו להודיעו כו", היינו דאין ההדגשה

שמבקשין ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול" (ומקורו בתנחומא), וצ"ע מש"כ "מכאן", נגד הש"ס דלא מכאן ילפינן ל' אלא ממעשה אבימלך (ואף התנחומא נקט כהש"ס, עיי' עץ יוסף שם).

וי"ל דלא נתכוון רש"י שמכאן נתחדש עצם הדין אלא דמהכא ילפי' חובה חדשה בזה גופא, והוא ע"פ מה שדייק לשנות מל' הש"ס (והתנחומא), ולא נקט בסתם שלא יהי' המוחל "אכזרי", אלא "שלא יהא אכזרי מלמחול" (וכ"ה ל' הרמ"א אור"ח סי' תרו).

דהנה כמה דרגות ואופנים במחילה, יש שמוחל על ההיזק ורק ע"מ שלא ייענש המזיק, ויש שמוחל לא רק כדי שלא ייענש אלא שאינו שומר טינא בליבו, ויש המרבה יותר ומתפייס לגמרי מכל וכל עד שהנמחל נעשה חביב אצלו כקודם שהזיקו (וע"ד החילוק ביומא פו. בין תשובה מאהבה העוקרת עונו מתחילה לתשובה מיראה דמקצת שמו עליו. ועי' ל' הרמב"ם הל' תשובה ז, ד, ותניא אגרת התשובה רפ"ב גבי תשובה המועלת להיות חביב ורצוי כקודם שחטא). והנה מחילה הא' נסובה על החטא, והב' נסובה על האדם עצמו שלא תשאר טינא עליו, והג' עולה על גביהן דבה החטא נעקר לגמרי וכלא הי'. ומכ"ז מסתעף חילוק בצורת המחילה, דבדרך הא' משתדל המוחל רק במה שנוזק ע"מ להסיר העונש מן המזיק על חטאו, משא"כ בדרך הב' וכ"ש היכא דמוחל לגמרי בלב שלם, גם הולך ומשתדל בטובת המזיק ביתר שאת להשיבו מעצם דרכו עד שיהי' בעצם איש בלתי רע (ולא רק שיימחל מעשה חבלה מסויימת זו, ועדיין איש חבלן הוא).

וזה ילפי' מפרשתנו דוקא, דאופן המחילה שמחוייב אדם צ"ל עד כדי שדואג

לחברו עד שישלם לו "וירצהו" בבקשת מחילה כו', היינו דנחוצה לו מחילת הניזק ע"מ שתושלם תשובתו. וזהו שממשיך ד"אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס, אלא יהא נוח לרצות כו'" (דלכאו' שייך זה להל' דעות ולמדות בנ"א, אלא) שבזה מדגיש דאופן המחילה נוגע ונחוץ להמזיק לשלימות תשובתו, דעבור זה לא די במחילה להצלה מעונש אלא שמתחסד עימו להשיבו ולהטיב מעשיו. ולכך לא ראה להדגיש כאן דין ג' פעמים במחילה, רק הדגיש ד"בשעה שמבקש ממנו החוטא למחול, מוחל ב"ב ש"ם ובנפש הפיצה", שבזה מראה דאינו מוחל רק על עונו שעשה, אלא מתחסד עימו להשלים תשובתו שיהי' רצוי כבתחילה.

ובזה תתורץ קושיית הלח"מ דלעיל, דאכן למחילה דמיירי בה בהל' חו"מ למחול לו מן חבלת הממון לבד, לזה אינו זקוק לריצוי אם נסתלקה מכאן חב"ת הממון. משא"כ להמחילה דמיירי בה בהל' תשובה, שיוכל להיות "מרוצה וחביב", זקוק הוא לריצוי אף בשנתן לו ממונו, דמ"מ אינו דומה עדיין למי שלא חטא מעולם (ושלימות התשובה היא שיהי' כמי שלא חטא מעולם, ולא כמי שחטא ונמחל לו).

בזה לענין החוטא, רק הוא מדיני הנהגת הניזק שלא יחזיקו שנאו בלבו, ואדרכה - "לא ישטמנו" ומצוה עליו "להודיעו", וע"ז המשיך התם, ד"אם חזר ובקש ממנו למחול לו, צריך למחול ולא יהא המוחל אכזרי", ולא טרח לפרש שצריך למחול אחר ב' או ג' פעמים, דהא מיירי בדינים הנוגעים למידות (ו"דעות") המוחל, ומדין מידת המוחל שלא תהי' בו מידת האכזריות, הרי כבר בפעם הא' צריך שימחול לו (אף שאז עדיין ליתא להאיסור כו'), עיי' חיבור התשובה להמאירי, ב"ח פרישה וסמ"ע חו"מ סו"ס תכב.

אמנם בהל' חו"מ קאי במה שנוגע לכפרת החוב"ל על חב"ל זה המסויימת, כמו שהדגיש בהלכה שלפנ"ז "אין מתכפר לו ולא נמחל עונו עד שיבקש מן הנחבל וימחול לו", ולזה הדגיש כאן דוקא ד"כיון שבקש ממנו החובל ונתחנן לו פעם ראשונה ושני' וידע שהוא שב מחטאו וניחם על רעתו ימחל לו", פי' דרק כשרואה בהשתדלות המזיק והכנעתו ששב וניחם כו' ראוי הוא שיימחל ויתכפר לו עונשו.

ובהל' תשובה עוסק במה שנוגע לשלימות תשובת המזיק (ולא רק כפרתו מחבלה זו שהיתה), שע"ז מקדים בהלכה שלפנ"ז דאין תשובה מועלת בבין אדם

להיזהר משביעות רצון יתירה

מה עשינו ומה יכולנו לעשות

אף שנהניתי מהלימוד זכות שלו על כל הבא לידו וכידוע גודל ענין זה בדברי רז"ל ובפרט בתורת החסידות, הנה עדיין אין הפעולות החסרות מתמלאות על ידי זה, ואם הלימוד זכות מונע לעורר ולזרז הרי אף שהמלמד זכות שכרו גדול מן השמים בעד זה אבל יש להתחשב עם ההפסד שיגרם אי הזירוז כו', וידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע שזהו עיקר ענין מלאך מיכאל ומלאך מט"ט שהם הכותבים זכויותיהם של ישראל, ואנן פעלא דיממא אנן, כפתגם הצמח צדק [שאנן] פועלים להאיר [את העולם] וצריכים הפעולות בפועל ממש, ובכדי לא לרמות את עצמנו, יש לקחת פיסת נייר ולרשום עלי' מה עשינו ומה יכולנו לעשות.

(אגרות קודש ח"ז עמ' שעג)

אי-שביעות רצון – סימן טוב או רע?

מה שכותב שאינו שבע רצון, הנה סימן טוב הוא זה.

כי אי שביעת רצון יכול להמשיך גילוי כחות הנעלמים אם כחות הגלויים אינם מספיקים, מה שאין כן שביעת רצון מביא על פי רוב לישות וכו' והעדר העבודה ועל-כל-פנים העדר העבודה במרץ המתאים, וזה היפך תכלית המקווה, והכוונה שעבודת האדם צריכה להיות דוקא ביגיעה. והאריכות בזה אך למותר.

(אגרות קודש ח"ז עמ' לד)

יש גם להגיב על מה שעדיין לא נעשה

עוד ארשה לי להעיר בקצרה, הגם אשר עברתי על החוברת במהירות מפני קוצר הזמן, והוא, אשר עד כמה שדרוש להביא בחשבון ההישגים שהשיגו במשך עבודתם בשנה העברה, שזה משמש עידוד רוח להמשך העבודה, אבל לאידך גיסא, יש להיזהר שלא תביא השביעת רצון לאמירה בלב ואולי גם בפה, כבר עשיתי דיי, ואשמח בחלקי, ובבת אחת עם מנין המעלות יש גם להגיב על מה שעדיין לא נעשה ועל החסרונות שבעבודה (שכל מעשה בני אדם הרי הם חסרים השלימות).

(אגרות קודש ח"ז עמ' של)

עלול להרדים!

נהניתי ממה שמביט בעין יפה על המוסדות בארצנו הקדושה תבנה ותכונן ומודיע על דבר המעלות שבהם והלואי שבמשך הזמן יהיו מעלות עצמיות ולא רק מפני שמשווה לחסרונות המוסדות אשר בחו"ל.

וידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע עד כמה שיש להזהר בהרגש דשביעת רצון כי על פי רוב משתמש בזה היצר הרע ליישן ולעורר רגש של מציאות וישות כו' שבמילא מקלקל עוד, וגם במה שנעשה עד עתה, ובאמת גם על זה החשש הנני מוותר ובלבד שיהי' ממה להיות בשביעת רצון...

(אגרות קודש ח"ז עמ' שלח)

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה' מכ"ק אדמו"ר
מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

בר מצוה חסידית

"אני מספר לכם זאת כדי שתבינו מה על אב לתת, ואכן נותן, לבנו הדרכה והנהגה ביום הבר מצוה"

התועודויות של שמחה

בשנת תר"מ, השנה בה נולדתי, היתה הקביעות של י"ב תמוז ביום שני וכך גם בשנת תרנ"ג, השנה בה נהייתי בר מצוה.

ביום הבר מצוה, יום שני, החל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק [הרש"ב] לומר המאמר תפילין דמארי עלמא, ואמר את המאמר – בהמשכים – עד שבת פרשת בלק (בהתחלה 'והי' שארית יעקב').

כל יום אחרי אמירת המאמר, היתה התועודות חסידית ארוכה יחד עם סעודת שמחת מצוה. התועודויות השמחה החלו מיום חמישי ח' תמוז ועל שבת פרשת חוקת באו הרבה חסידים, ביניהם גם מאוקראינה, והחלו התועודויות השמחה. אך עיקר השיחות הקדושות החלו מיום הבר מצוה.

לא כאן המקום לספר מה שסיפר אז הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק. ביומני רשום הכל בפרוטרוט, ואני מקווה בעזרת ה' להרשות להעתיק רישומים מסויימים ולהדפיס לטובת הרבים. כעת אספר סיפור אחד.

בדרך כלל הרי זכרונותיו של כל אדם הזוכר מה שעבר עליו, הם ספר שלם, כך אמר לי פעם אבי על הפסוק (בראשית ה, א) זה ספר תולדות אדם – תולדות אדם הם ספר בפני עצמו.

"יוסף יצחק שאל משהו"

ביום שני, י"ב תמוז, ביום הבר מצוה שלי, בבואנו מאהלי הקודש ואחרי מאמר החסידות, היתה התועודות חריפה, שארכה כמה שעות.

בשעה שש נטלו ידיים לסעודת המצוה. הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק היה במצב רוח מרומם ביותר, ואמר: סדר מסודר בבית רבי, מה שאדמו"ר הזקן שאל את בנו כ"ק אדמו"ר האמצעי

בסעודת הבר מצוה: שאל משהו, ובבר מצוה של הסבא רבה ה"צמח צדק", ערב ראש השנה, בעת סעודת הבר מצוה אמר אדמו"ר הזקן לרבי ה"צמח צדק" שישאל אותו משהו, ובסגנון זה אמר הרבי ה"צמח צדק" בסעודת הבר מצוה של הסבא מהר"ש, ובאותו סגנון אמר הסבא מהר"ש להוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב] בסעודת הבר מצוה שלו.

ובסגנון זה קרא הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב] בשמי בשעת סעודת המצוה של הבר מצוה שלי, ואמר: "יוסף יצחק שאל משהו".

ושאלתי את הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק:

בסידור כתוב "נכון לומר קודם התפלה הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך", מדוע זה כתוב לפני התפלה דוקא. ואם אהבת ישראל צריכה להיות מיד בבוקר, היו צריכים לקבוע זאת יחד עם ברכות השחר.

הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק [הרש"ב] ענה לי: כשלאב יש הרבה ילדים, הרי עיקר התענוג שלו כשהוא רואה שכולם הם באחדות ואוהבים אחד את השני. תפלה היא הרי בקשת צרכיו, הן צרכים גשמיים והן צרכים רוחניים, הנה לפני הבקשה צריכים לעשות נחת רוח לאבינו שבשמים, ולכן קבעו לקבל מצות עשה של אהבת ישראל לפני התפלה דוקא.

"לאהוב את עצמו כמו את הזולת"

אני מספר לכם זאת כדי שתבינו מה על אב לתת, ואכן נותן, לבנו הדרכה והנהגה ביום הבר מצוה.

הענין של ואהבת לרעך כמוך (קדושים יט, יח) אין משמעו רק מה שנותנים לו לאכול או מלווים לו גמילות חסד, או נותנים לו ללון לילה אחד, אלא הענין של ואהבת לרעך כמוך הוא הרי בכל מהותו, שעניני צרכי הזולת נוגעים לו יותר מאשר עניני עצמו. כידוע, שאצל זקני החסידים ה' פתגם: אדם צריך לאהוב את עצמו כמו את הזולת.

(תרגום מספר השיחות קיץ ה'ת"ש עמ' 156 ואילך - ספר

השיחות בלה"ק ת"ש-תש"א ע' קנט ואילך)

שיחות קודש

דברות קודש בעניני הנראה, הנדרשה
והיוזק בעבודת השי"ת

התוכן שספדור זה הובא כאן בסגנון שנאמרו הדברים על ידי רבינו,
מלבי שנינו עריכה קלים להקל על הלומד

להתעניין במצב הפרנסה של הזולת

גם בנוגע ל"חדר", בית-כנסת ובית-מדרש, מקוה
טהרה, כשרות וכיו"ב.

וכך הי' הסדר החל מהבעש"ט - כידוע גם
מהרשימות של בעל השמחה והגאולה (ראה "התמים"
ח"ב ע' כ"ד. וראה גם ת"מ חנ"א ע' 302. וש"נ), שפעולותיו
של הבעש"ט התחילו מעזר וסיוע לבני ישראל
בגשמיות, ועל ידי זה הי' נקל יותר לעזור ולסייע
להם גם ברוחניות,

- אבל, הכוונה בעזר בגשמיות היתה לא רק
כדי לעזור להם ברוחניות, אלא העזר בגשמיות
הוא ענין בפני עצמו, ויש בזה ענין נוסף, שעל ידי
זה יהי' נקל יותר לעזור להם גם ברוחניות -

ובאופן כזה היתה כללות ההנהגה של
הנשיאים, תלמידי הבעש"ט, ונשיאי חב"ד
בדורותם, עד לבעל השמחה והגאולה, כמדובר
כמה פעמים באריכות בזה.

מה ביכולתי לעשות להשלים מציאות הזולת?

וזהו סימן של "רועה נאמן", "רעיא מהימנא":
ובהקדים - שיש כמה ענינים שבהם עוזרים
ליהודי נוסף, ובכן, יש מי שענינו לעזור ברוחניות,
יש מי שענינו לעזור בגשמיות;

אבל . . . הסימן של "רועה נאמן" הוא - שדואג
בבית אחת עבור הנשמה ועבור הגוף. ועוד זאת,
שאינו ממתין עד שיבואו אליו לבקש כו', אלא
הוא בעצמו מתחיל לחקור ולדרוש בידעו אודות
מציאותו של פלוני, מה ביכולתו לעשות שמציאות
זו תהי' בשלימותה, וגם תבוא לשלימות נעלית
יותר.

לא המתין שיבואו בבקשה שלפלוני חסר

דובר כמה פעמים (ראה גם ת"מ ח"א ע' 117. וש"נ)
בנוגע ל[כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ] בעל השמחה
והגאולה [די"ב תמוז, שאז נגאל ממאסרו ברוסיה
הסובייטית] . . . שכשם שדאג לאנשי דורו בנוגע
לצרכיהם הרוחניים, כמו כן דאג בנוגע לצרכיהם
הגשמיים (ראה גם ת"מ חל"ג ס"ע 20. וש"נ). ובאופן שלא
המתין עד שיבואו בדרישה ובקשה שלפלוני בן
פלוני זקוק לעזר, אלא הוא עצמו התעניין אם
ישנו יהודי אחד בכל דורו שחסר אצלו ברוחניות
או בגשמיות.

וכמודגש גם בענין המאסר, כידוע שב"אשמה"
היו ב' הענינים - שמתעסק בהפצת היהדות (נגד
החוק - לפי טענתם), ענינים רוחניים, וביחד עם
זה, מקבל כספים מחוץ למדינה ומנצל אותם
לארגון קבוצות שיוכלו לעבוד ולהשיג פרנסה
גשמיית ביחד עם שמירת שבת ויום טוב באגודה
שיתופית ("אַרטעל") וכו', כידוע לאלו שיודעים
דברי הימים ההם; ובכללות - שהשתדל לספק את
הצרכים הרוחניים ביחד עם הצרכים הגשמיים.

פעולותיו של הבעש"ט התחילו מסיוע גשמי

וזה הי' אחד היסודות בפעולות של בעל
השמחה והגאולה - שכאשר נודע לו אודות
מציאות של ישוב של בני ישראל במדינה ההיא
(רוסיה. המו"ל), התחיל מיד להתעניין במצב הפרנסה
כפשוטה, ובפרט לאחר שהיו המהפיכות
והמהומות והבלבולים וכו', וביחד עם זה התעניין

